

“ความรัก” ในบทละครเรื่องแพดเดรอะ (*Phèdre*) ของราซีน (Racine) “Love” in Racine’s *Phèdre*

ภาคภูมิ ใจมีอารี (Parkpoom Jaimeearee)¹

บทคัดย่อ

บทละครเรื่องแพดเดรอะ (*Phèdre*) เป็นบทละครแนวโศกนาฏกรรมของราซีน (Racine) ที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในศตวรรษที่ ๑๗ ซึ่งเป็นยุคที่วรรณกรรมแนวคลาสสิกมีอิทธิพลสูงสุดต่อการสร้างสรรค์ผลงานวรรณกรรมไม่เพียงแต่บทละครเรื่องแพดเดรอะจะโดดเด่นทางลักษณะการประพันธ์ที่สอดคล้องกับกฎการประพันธ์บทละครแนวโศกนาฏกรรมอย่างเข้มงวด หากแต่ยังดึงให้ผู้อ่านเข้าร่วมกับอารมณ์ของตัวละครได้เป็นอย่างดี ราซีนได้นำเสนอแก่นเรื่อง “ความรัก” ระหว่างตัวละครเอกออกสู่สายตาผู้อ่านเป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. ๑๖๗๗ ซึ่งทำให้ตระหนักดีว่า “ความรัก” ระหว่างตัวละครเอกเป็นความรักที่เป็นไปไม่ได้ เป็นความรักผิดบาป เป็นความรักที่ทรمانและกัดกินความบริสุทธิ์ในใจ เป็นความรักที่ไม่มีทางออก ความตายจึงเป็นหนทางเดียวที่ทำให้ตัวละครเอกหลุดพ้นจากบ่วงพันธนาการนี้ไปได้

ราซีนใช้กลวิธีในการสร้างบทละครแนวโศกนาฏกรรมเรื่องนี้โดยการให้แพดเดรอะ หลงรัก ฮิปโปไลท (Hippolyte) ซึ่งเป็นลูกเลี้ยงของตนเอง ความรักอันที่ชั่วสาวของคนในครอบครัวเดียวกันเป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้และยอมรับไม่ได้ของสังคม ในขณะเดียวกัน ฮิปโปไลท ก็มี อะลีสซีย์ (Aricie) เป็นคู่รักอยู่แล้ว ความรักที่เกิดขึ้นระหว่างตัวละคร ๓ ตัวละครนี้จึงเปรียบเสมือนกับ “รักสามเส้า” ที่ไม่มีผู้ใดสมหวังทางด้านความรักเลยแม้แต่น้อย

คำสำคัญ: ความรัก, ราซีน, บทละครของราซีน, บทละครคลาสสิกของฝรั่งเศสในศตวรรษที่ ๑๗

¹ สาขาวิชาภาษาฝรั่งเศส ภาควิชาภาษาตะวันตก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Abstract

The play, *Phèdre*, one of Racine's tragedies was highly praised in 17th century which was the time that classic literatures influenced all the creation of written arts. The play, *Phèdre* is remarkable in terms of its strict tragedy's manners—the tragic construction, and its charms that attracts readers to share the feelings with the characters. Racine presented “love” to the readers for the first time in 1677. It was apparently clear that the “love” between the main characters would be impossible. It was a sinful love which tortured and plagued the innocent minds. It was the love that no one could find a way out. Death shall be the only solution that unleashed the trapped hearts.

Racine's techniques included the use of traditional tragic construction. *Phèdre* fell in love with Hippolyte, a son-in-law of hers. Love affair of family members was impossible and unacceptable. At the same time, Hippolyte himself was in love with Aricie. Love triangle of the three characters revealed that no one would win the game.

Keywords: Love, Racine, Racine's Play, French Classical Play in the XVII Century

บทนำ

การละครของประเทศฝรั่งเศสเริ่มขึ้นเมื่อต้นศตวรรษที่ ๑๕ เมื่อพระเจ้าชาร์ลส์ ที่ ๖ ทรงมีพระบัญชาให้คณะละคร Les Confrères de la Passion สร้างโรงละครขึ้นที่ถนน Saint-Denis ในกรุงปารีส เมื่อปี ค.ศ. ๑๔๐๒ เนื้อเรื่องส่วนใหญ่ที่แสดงละครในสมัยนั้นมักเป็นเรื่องเกี่ยวกับศาสนา การอบรมศีลธรรม จรรยาที่ดีให้กับประชาชน หรือเป็นเรื่องราวที่อิงหรือหยิบยืมมาจากพระคัมภีร์ไบเบิล ทั้งนี้อาจมีละครแนวตลก ซึ่งก็ได้รับความนิยมจากประชาชนในสมัยนั้นมากเช่นเดียวกัน แต่เมื่อคริสต์ศาสนามีความขัดแย้งกับการเมืองในฝรั่งเศส ละครที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับคริสต์ศาสนาจึงถูกห้ามแสดงในกรุงปารีส

ต่อมาในศตวรรษที่ ๑๖ ซึ่งเป็นยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ ราชวงศ์ฮาพส์บวร์คของฝรั่งเศสมีการเสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานไปต่างจังหวัดบ่อยครั้ง ทำให้วงการละครของประเทศฝรั่งเศสเจริญก้าวหน้าและเฟื่องฟูอีกครั้ง เพราะการละครของประเทศฝรั่งเศสไม่ได้รับความนิยมเฉพาะในกรุงปารีส ซึ่งเป็นเมืองหลวงเท่านั้น หากแต่ได้รับความนิยมในต่างจังหวัดด้วย ในจุดนี้แสดงให้เห็นว่า ในศตวรรษที่ ๑๖ นั้น การละครของฝรั่งเศสได้เข้าถึงกลุ่มคนที่กว้างขึ้นและหลากหลายขึ้น ชุมนางน้อยใหญ่ทั้งในเมืองหลวงและตามหัวเมืองต่างก็ทำหน้าที่เป็นผู้ประกอบการละครจำนวนมาก เนื้อหาที่แสดงและได้รับความนิยมยังคงเป็นเรื่องตลกขบขัน และการล้อเลียนชนบวจริตประเพณีอันดีงาม

การละครของฝรั่งเศสเจริญถึงขีดสุดในศตวรรษที่ ๑๗ กรุงปารีสเป็นศูนย์กลางการปกครอง การศึกษา เศรษฐกิจ และศิลปะ ศิลปินทุกคนต่างอยากเข้ามาแสวงหาโชค ความร่ำรวย และชื่อเสียงในเมืองหลวงแห่งนี้ ทำให้วงการละครของฝรั่งเศสเฟื่องฟูอย่างมาก การละครได้เข้าถึงกลุ่มคนทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นชนชั้นสูงในราชสำนัก ชุมนาง พ่อค้าคหบดี และประชาชนทั่วไป คณะละครจำนวนไม่น้อยได้รับความนิยมจากพระบรมวงศานุวงศ์และชนชั้นสูง นอกจากนี้ ลัทธิยังมีบทบาททางสังคม A. Ubersfeld (1996) กล่าวว่าละครไม่ใช่เป็นการแสดงเพื่อความบันเทิงเรีงรมย์แต่เพียงเท่านั้น หากแต่โรงละครยังเป็นสถานที่พบปะสังสรรค์ของชาวปารีส โรงละครคือสถานที่ในการพูดคุยเรื่องราวต่าง ๆ ในยุคนั้น

ในศตวรรษที่ ๑๗ บทละครของกอร์เนย์ โมลิแยร์ และวาชัน ได้รับความนิยมเป็นอย่างยิ่ง เนื้อหาที่ใช้แสดงละครแบ่งออกเป็น ๒ ประเภทหลัก ๆ คือ สุขนาฏกรรมและโศกนาฏกรรม ละครสุขนาฏกรรมมีเนื้อหาตลก สนุกสนาน โครงเรื่องมักเป็นเรื่องของหนุ่มสาวคู่หนึ่งรักกัน แต่พ่อแม่ของทั้งสองไม่เห็นด้วย จึงเป็นอุปสรรคของความรักของทั้งสอง แต่ท้ายที่สุด คู่รักก็สามารถครองเรือนกันได้ด้วยความช่วยเหลือของผู้ใฝ่ใกล้ชิดหรือคนรับใช้ ในขณะที่บทละครโศกนาฏกรรมมีเนื้อหาเศร้ารันทดและมักจบด้วยความตายของตัวละครที่น่าสงสารและเวทนา

ประวัติ ชีวิต และผลงานของราซีน

ฌอง ราซีน (Jean Racine) เกิดเมื่อวันที่ ๒๒ ธันวาคม ค.ศ. ๑๖๓๙ ในครอบครัวที่มีฐานะปานกลาง ราซีนกำพร้าบิดา มารดา ตั้งแต่วัยเยาว์ เขาจึงได้รับการเลี้ยงดูจากคุณยาย ผู้ซึ่งนับถือลัทธิมองเชนิสต์อย่างเคร่งครัด ในระหว่างปี ค.ศ. ๑๖๔๙ ถึง ค.ศ. ๑๖๕๓ คุณยายได้ส่งราซีนเข้ารับการศึกษามหาวิทยาลัยที่ปอร์ต รัวาล ณ สถานที่แห่งนี้เองที่ราซีนได้ศึกษาและได้รับอิทธิพลแนวความคิดของลัทธิมองเชนิสต์เป็นอย่างมาก ซึ่งส่งอิทธิพลต่อแนวการเขียนงานวรรณกรรมของราซีนในเวลาต่อมา

ลัทธิมองเชนิสต์เกิดขึ้นในช่วงศตวรรษที่ ๑๗ ในงานเขียนของ Saint Augustin ที่กล่าวถึงชะตาชีวิตของมนุษย์ที่ถูกลิขิตโดยพระเจ้า ลัทธิมองเชนิสต์พิจารณาว่า มนุษย์เป็นผู้ที่มีจิตใจอ่อนไหวและถูกชักจูงและครอบงำได้ง่าย ดังนั้นมนุษย์จึงอาจถูกชักนำให้กระทำความผิดโดยง่าย แนวความคิดนี้ส่งผลให้ราซีนสร้างตัวละครที่มีลักษณะอ่อนแอทางจิตใจ ไม่ได้ได้รับความรักและความเมตตาจากพระเจ้า ในยามที่พวกเขาต้องเผชิญกับปัญหาที่ยากลำบาก พวกเขาจึงตกอยู่ในสภาวะที่ไม่มีทางเลือก แม้ตัวละครจะพยายามต่อสู้กับปัญหาและอุปสรรคอย่างเต็มกำลัง พวกเขาก็ไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาเหล่านั้นและไม่สามารถเอาชนะอุปสรรคของชีวิตไปได้เลย ทางเดินของชีวิตจึงเต็มไปด้วยความเจ็บปวดและผิดหวัง และในท้ายที่สุดพวกเขาก็ตัดสินใจแก้ไขปัญหานั้นทั้งหมดด้วยความตาย แนวความคิดของลัทธิมองเชนิสต์จึงเป็นแนวความคิดที่มองโลกในแง่ร้าย เน้นถึงความล้มเหลวและความผิดหวังของมนุษย์ที่ไม่อาจฝืนชะตาชีวิตที่ถูกลิขิตล่วงหน้าจากพระเจ้า มนุษย์จึงจำต้องทนแบกรับความเจ็บปวดและความอ่อนแอไปตลอด

L. Goldmann (1956) ได้กล่าวไว้ในหนังสือชื่อ *Jean Racine* ว่าตัวละครเอกของราซีนเป็นผู้ที่ไม่ได้รับความรักและความเมตตาจากพระเจ้า พวกเขาจึงประสบแต่เคราะห์กรรมตลอดทั้งชีวิต แม้จะพยายามต่อสู้มากเพียงใดก็ไร้ผล มนุษย์คือผู้ที่อ่อนแอและต้องยอมรับในชะตาฟ้าลิขิต มนุษย์ไม่สามารถพึ่งพาพระเจ้าได้ในขณะเดียวกัน พระเจ้าก็ทรงหลีกเลี่ยงและซ่อนเร้นจากมนุษย์เช่นกัน มนุษย์จึงตกอยู่ในสถานการณ์ที่ต้องเผชิญหน้ากับอุปสรรคเพียงลำพัง เป็นชีวิตที่เดียวดาย ลึกลับ และอ่อนแอ หนทางเดียวที่จะหลีกเลี่ยงปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ไปได้ นั่นก็คือความตาย

ราชินีไม่เพียงได้รับอิทธิพลแนวความคิดของลัทธิฌองเซนิสต์จากการศึกษาที่ Port Royal เท่านั้น หากแต่ราชินียังมีโอกาสได้พบปะพูดคุยกับกงเด และกอลแบต์อย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ ราชินียังชอบติดต่อกับลา ฟงแตน รวมถึงนิยมไปสนทนากับโมลิแยร์และบัวโลอีกด้วย การพบปะสังสรรค์กับบุคคลสำคัญเหล่านี้ทำให้นแนวความคิดของลัทธิฌองเซนิสต์หยั่งรากลึกในงานวรรณกรรมของราชินีเป็นอย่างยิ่ง

ราชินีเริ่มชีวิตนักเขียนด้วยการประพันธ์บทกวีสดุดีพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ในพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 โดยประพันธ์บทกวีที่มีชื่อว่า *La Nymphe de la Seine* ซึ่งมีเนื้อหาเปรียบเปรยพระราชนิพนธ์องค์นี้ดูจึ่งนางไม้ที่งดงามและอ่อนหวานแห่งแม่น้ำแซน ราชินีเริ่มมีชื่อเสียงในหมู่บุคคลชั้นสูงในขณะนั้น ต่อมา ราชินีได้รับโอกาสประพันธ์บทกวีเพื่อสดุดีพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ที่มีชื่อว่า *Ode sur la convalescence du Roi* โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการสรรเสริญความยิ่งใหญ่เกรียงไกรของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 แต่ผลงานที่ทำให้บัวโลประทับใจราชินีเป็นอย่างมาก และทำให้บัวโลตัดสินใจพา ราชินีเข้าเฝ้าพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 คือบทกวีนิพนธ์ที่มีชื่อว่า *La Renommée aux Muses* โดยมีเนื้อหาแสดงความสำนึกต่อพระมหากษัตริย์ของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14

การที่ราชินีได้รับโอกาสเข้าเฝ้าพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ทำให้เขามีได้พบกับโมลิแยร์ การพบกับโมลิแยร์ในครั้งนั้นทำให้ราชินีเริ่มมีชื่อเสียงทางด้านละครมากขึ้น ในระหว่างปี ค.ศ. 1663 ถึง ค.ศ. 1664 คณะละครของโมลิแยร์ได้นำบทละครเรื่องแรกของราชินีที่มีชื่อว่า *La Thébaïde* มาแสดง ณ กรุงปารีส และในปี ค.ศ. 1665 คณะละครของโมลิแยร์ได้นำบทละครเรื่องที่สองของราชินีที่มีชื่อว่า *Alexandre* มาแสดงละครอีก ละครเรื่องนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับความขัดแย้งระหว่างเกียรติยศของวงศ์ตระกูลและความรักที่ต้องจบลงด้วยความตายของตัวละครเอก แต่ละครเรื่องนี้กลับไม่ได้รับความนิยมจากผู้ชมในขณะนั้น ราชินีจึงตัดใจขอลอนบทละครเรื่องนี้จากคณะละครของโมลิแยร์ เนื่องจากราชินีเห็นว่าผู้แสดงไม่สามารถเข้าถึงแก่นและอารมณ์ของบทประพันธ์ได้อย่างแท้จริง ทำให้ผู้แสดงไม่สามารถถ่ายทอดความรู้สึกและความต้องการของทั้งผู้เขียนและตัวละครของเรื่องได้อย่างเข้าถึงและชัดเจน ราชินีนำบทละครเรื่อง *Alexandre* ไปให้คณะละครแห่งโรงละครบูร์กอญเล่นแทน และปรากฏว่าละครเรื่องนี้ประสบความสำเร็จ

อย่างงดงาม ความสำเร็จและชื่อเสียงทางการละครของราซีนเริ่มเป็นที่ประจักษ์ในหมู่สาธารณชน จนกระทั่งในปี ค.ศ. ๑๖๖๗ ชื่อเสียงของราซีนได้รับการยอมรับจากผู้ชมด้วยบทละครเรื่อง *Andromarque* ซึ่งเปิดแสดงรอบปฐมทัศน์ในวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๖๖๗ ในพระราชวังของพระราชินีในพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ส่วนสาธารณชนได้ชมละครเรื่องนี้ในวันถัดมา

บทละครเรื่อง *Andromarque* แสดงให้เห็นถึงอัจฉริยภาพทางด้านการประพันธ์บทละครโศกนาฏกรรมของราซีนเป็นอย่างยิ่ง หลังจากนั้น ราซีนก็ได้ประพันธ์บทละครที่มีชื่อเสียงออกมาอย่างต่อเนื่อง บทละครหลัก ๆ ของราซีนมีดังนี้

บทละครที่สำคัญของราซีน

ค.ศ.	เรื่อง
1665	Alexandre
1667	Andromaque
1668	Les Plaideurs
1669	Britannicus
1670	Bérénice
1672	Bajazet
1673	Mithidrate
1674	Iphigénie en Aulide
1677	Phèdre
1689	Esther
1691	Athalie

เรื่องย่อ *เฟดเดรอะ*

ฉากของเรื่องเกิดขึ้นในประเทศกรีซ ดินแดนแห่งทวยเทพ เตเซ (Thésée) ซึ่งเป็นโอรสแห่ง เอเช (Égée) ขึ้นเป็นกษัตริย์แห่งกรุงเอเธนส์ ทรงอภิเษกสมรสกับเฟดเดรอะ โดยมี ฮิบโปลิท ซึ่งเป็นพระราชโอรสที่เกิดจาก Antiope พระราชินีแห่งเอเมซอน ฮิบโปลิท ทรงชื่นชมและเทิดทูนความยิ่งใหญ่เกรียงไกรและความกล้าหาญทางด้านทหารของพระราชบิดาเป็นอย่างมาก แต่ ฮิบโปลิท ทรงรักกับเจ้าหญิง

อะลิสซีย์ ซึ่งเป็นพระราชธิดาของศัตรู ความรักระหว่าง ฮีบโปลิท และ อะลิสซีย์ จึงเป็นความรักที่ไม่ได้โรยด้วยกลีบกุหลาบและเต็มไปด้วยขวากหนาม

ในขณะเดียวกัน แพดเดรอะ ซึ่งทรงอยู่ในฐานะ “แม่เลี้ยง” ของ ฮีบโปลิท กลับตกหลุมรักลูกเลี้ยงของตนเอง แต่ความรักของคนในครอบครัวเดียวกันเป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้ในสังคม ความรักที่ แพดเดรอะ มีให้ลูกเลี้ยงของตนเองนั้นมีมากมาย ล้นเหลือจนยากที่จะเก็บไว้ในใจเพียงคนเดียว ในที่สุด แพดเดรอะ ก็สวาทรักกับลูกเลี้ยงตนเอง แต่ความรักนี้เป็นรักต้องห้าม ความรักระหว่างคนในครอบครัวเดียวกันมีอาจกระทำไม่ได้ แพดเดรอะ จึงทุกข์ทรมานแสนสาหัสจากความรักที่ไม่มีวันเป็นไปได้ รักสามเส้าระหว่าง แพดเดรอะ ฮีบโปลิท และ อะลิสซีย์ ได้ก่อให้เกิดเรื่องราวความเจ็บปวดของตัวละครทั้ง ๓ นี้ แล้วนำมาซึ่งโศกนาฏกรรมทางความรักที่ต้องแลกมาด้วยชีวิตของตัวละครเอก

เมื่อ เทเซ เสร็จภารกิจสงครามและเสด็จนิวัตกลับกรุงเอเธนส์ เออนอน (Oenone) ซึ่งเป็นแม่นมของแพดเดรอะ ออกกกลูบบายให้ แพดเดรอะ กล่าวหาว่า ฮีบโปลิท พยายามล่อลวงตนเอง เหตุการณ์นี้ทำให้ เทเซ โกรธลูกของตนเองเป็นอย่างมาก แล้วสั่งให้ เนปจูน (Neptune) ลงโทษลูกชายของตนเองอย่างแสนสาหัส ฮีบโปลิท ต้องถูกเนรเทศและพบกับจุดจบของตนเอง ส่วน แพดเดรอะ สำนึกผิดโดยการสวาทภาพความจริงให้กับ เทเซ และเก็บตัวเอง ในที่สุดก็จบชีวิตลงด้วยการดื่มยาพิษ

“ความรักของตัวละคร” ในโศกนาฏกรรมของราซีนในละครเรื่อง แพดเดรอะ

ตัวละครเอกของราซีนมักเป็นตัวละครที่มาจากชนชั้นสูง มียศถาบรรดาศักดิ์ และในบทละครเรื่อง *แพดเดรอะ* นั้น ราซีนได้สร้างตัวละครที่มาจากเรื่องราวในเทพปกรณัมกรีก การที่ราซีนสร้างตัวละครเอกที่มีชาติตระกูลสูงส่งนั้นมีจุดประสงค์ ๓ ประการ ดังนี้ ประการแรก ชาติตระกูลที่สูงส่งของตัวละครเป็นสิ่งที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการละครแนวโศกนาฏกรรมในศตวรรษที่ ๑๗ ประการที่สอง ชาติตระกูลที่สูงส่งนั้นเป็นข้อบังคับที่ทำให้ตัวละครไม่สามารถทำตามใจของตนเองได้ ข้อกำหนดทางสังคมย่อมเคร่งครัดมากกว่าตัวละครที่เกิดมาในชนชั้นล่าง ประการสุดท้าย ยิ่งตัวละครมีชาติกำเนิดสูงส่งมากเพียงใด ยามที่ต้องเผชิญกับอุปสรรคและชะตาชีวิตที่ลำบาก ก็ยิ่งส่งผลถึงชีวิตที่น่าสงสารและน่าสมเพชมากเท่านั้น

“ชาติกำเนิดที่สูงศักดิ์ทำให้ตัวละครต้องอยู่ภายใต้ข้อจำกัด ๓ ประการ
ดังต่อไปนี้ ประการแรก ตัวละครที่มีชาติกำเนิดที่สูงศักดิ์ มากด้วยเกียรติยศจะต้อง
พบเจอกับชะตาชีวิตที่ทุกข์ทรมาน ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชนชั้นสูงในศตวรรษที่ ๑๗
ประการต่อมาคือ ชาติกำเนิดที่สูงศักดิ์จะทำให้ตัวละครต้องมีชีวิตอยู่ภายใต้อารมณ
ที่รุนแรง ไม่ว่าจะเป็นทั้งด้านดีหรือไม่ดีก็ตาม และตัวละครนั้นก็แสดงอารมณ
ความรู้สึกออกมาอย่างสุดโต่ง ประการสุดท้าย ยิ่งตัวละครมีชาติกำเนิดที่สูงส่ง
มากเท่าไร ตัวละครที่ประสบชะตากรรมของชีวิตจะยิ่งพบกับหายนะที่หนักหนา
มากขึ้นเท่านั้น” (A. Coupré 1995, p. 21)

ราชินีไม่เพียงแต่สร้างตัวละครโศกนาฏกรรมให้เกิดมาด้วยชาติกำเนิดที่สูงศักดิ์
เท่านั้น หากแต่เขายังสร้างให้ตัวละครต้องตกอยู่ภายใต้ชะตาชีวิตที่ไม่สามารถลิขิต
ได้เองอีกด้วย ตัวละครเอกในเรื่อง *แพดเดรอะ* จึงเป็นตัวละครที่ไม่สามารถต่อสู้กับ
พลังและอำนาจจากเบื้องบนได้ และจำต้องยอมรับชะตาชีวิตนี้ไปตราบวันสุดท้าย
ของชีวิต แพดเดรอะ ตกหลุมรักลูกเลี้ยงของตนเอง แต่เป็นความรักที่เป็นไปไม่ได้
ระหว่างคนในครอบครัวเดียวกัน เป็นความรักผิดบาป แต่ความรู้สึกนี้เป็นสิ่งที่
เทพเจ้าวินัสก่อให้เกิดขึ้นในตัวของ แพดเดรอะ ซึ่งไม่มีหนทางที่จะหลีกเลี่ยงให้พ้น
แพดเดรอะ จึงต้องจำนนต่อชะตาฟ้าลิขิตนี้

Phèdre : Je sentis tout mon corps et transir et brûler.

Je reconnus Vénus et ses feux redoutables,

D'un sang qu'elle poursuit tourments inévitables.

(*Phèdre*, 1933, acte I, scène 3).

สิ่งเดียวที่ แพดเดรอะ ทำได้ก็คือการสวดมนต์ภาวนา อ้อนวอนขอให้เทพเจ้า
วินัสเมตตา ฝากหนักให้เป็นเบา แต่การกระทำเช่นนี้ก็ไร้ผล ในจุดนี้ ราชินีแสดง
ให้เห็นว่า ตัวละครโศกนาฏกรรมไร้ซึ่งความอาจหาญและพลังอำนาจในการต่อสู้
กับโชคชะตา

Phèdre : Par des vœux assidus je crus les détourner :

Je lui bâtis un temple, et pris soin de l'ornez.
De victime moi-même à toute heure entourée,
Je cherchais dans leurs flancs ma raison égarée.
D'un incurable amour remèdes impuissants !
En vain sur les autels ma main brûlait l'encens :
Quand ma bouche implorait le nom de la Déesse,
J'adorais Hippolyte ; et le voyant sans cesse,
Même au pied des autels que je faisais fumer,
J'offrais tout à ce dieu que je n'ose nommer.
Je l'évitais partout. O comble de misère !

(*Phèdre*, 1993, acte I, scène 3).

แม้แต่ ฮิปโปลิต ก็ยังต้องจำนนต่อชะตาชีวิตที่ถูกกำหนดจากพระเจ้า
เขาไม่มีทางเลือกอื่นนอกเหนือจากการยอมรับโชคชะตานี้

Hippolyte : Cet heureux temps n'est plus. Tout a changé de face,

Depuis que sur ces bords les Dieux ont envoyé

La fille de Minos et de Pasiphaé.

(*Phèdre*, 1993, acte I, scène 1).

ความรักที่เป็นไปไม่ได้ (Un amour impossible)

ความรักที่เป็นไปไม่ได้ในบทละครเรื่องนี้เกิดขึ้นจากความรักที่ไม่ได้รับการตอบสนองจากอีกฝ่าย

R. Horville ได้กล่าวไว้ว่าความรักในบทละครโศกนาฏกรรมของราซีน มักเป็นเรื่องของรักสามเส้า ในบทละครเรื่องนี้ เดเซ รัก แพตเดรอะ ซึ่งหลงรัก ฮิปโปลิต ซึ่งเป็นลูกเลี้ยงของตนเอง แต่ ฮิปโปลิต มีคู่รักอยู่แล้วนั่นก็คือ อะลีสซีย์ รักสามเส้าระหว่างตัวละครนี้จึงเป็นความรักที่ไม่สมหวัง

"สถานการณ์จะยิ่งหายนะมากขึ้นเมื่ออุปสรรคชีวิตเกิดขึ้นภายในจิตใจของ คู่รัก ยกตัวอย่างเช่น รักเขา แต่กลับไม่ได้ความรักกลับมาเป็นการตอบแทน และ

ต้องต่อสู้กับสิ่งซึ่งตนเองรัก เป็นความรักที่ไม่ได้รับการตอบสนอง เป็นรักข้างเดียว ตัวละครรักคนที่ไม่ตอบสนองกลับทางความรัก หากแต่กลับได้รับความรักจากตัวละครอื่นที่ตนไม่ปรารถนา” (R. Horville, 1988, p. 15)

นอกจากนี้ A. Couprie ได้แสดงให้เห็นเกี่ยวกับความรักในบทละครเรื่อง *Phèdre* ไว้ดังนี้

“ความรู้สึกขัดแย้งภายในจิตใจของตัวละครจะยิ่งทวีความรุนแรงขึ้นจากปัจจัยภายนอก กล่าวคือ ตัวละครที่รักเขากลับไม่ได้รับความรักตอบแทน เป็นความรักที่แทบจะเป็นไปไม่ได้เพราะคนที่เขารักไปรักคนอื่นมากกว่า อย่างเช่น บทละครเรื่อง *แพดเดรอะ* นั้น เตเชรักแพดเดรอะซึ่งหลงรักอิบโพลิท ในขณะที่อิบโพลิทรักกับอะลีสซีย์” (A. Couprie, 1995, p. 29)

ความรักผิดบาป (Un amour coupable)

ความรักในบทละครเรื่อง *แพดเดรอะ* คือความผิดพลาดของตัวละครจนทำให้ตัวละครรู้สึกเสียใจต่อการกระทำของตนเองที่ขัดต่อศีลธรรมจรรยาที่ตั้งาม

“ในบทละครโคกนาฏกรรมของราซีน การกระทำของตัวละครมีค่าเท่ากับการกระทำที่ผิดพลาดใหญ่หลวง ตัวละครของราซีนตระหนักดีถึงความผิดพลาดนี้ และรู้สึกผิดต่อการกระทำของตนเอง” (A. Couprie, 1995, p. 28)

การที่ แพดเดรอะ หลงรักลูกเลี้ยงของตนเองเป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้ในสังคม แพดเดรอะรู้ว่าความรักคนในครอบครัวเดียวกันนั้นเป็นสิ่งผิด แต่ก็มีอาจหักห้ามใจตนเองได้แม้ว่าจะตระหนักดีว่าเป็นความผิดที่ร้ายแรง แต่พลังของความรักมีมากกว่าความรู้สึกผิดชอบชั่วดีในศีลธรรม จึงทำให้ แพดเดรอะ จมดิ่งสู่ห้วงแห่งความทุกข์ทรมานอย่างแสนสาหัส ยากที่จะเยียวยาแก้ไข แพดเดรอะ มองตัวเองเหมือนกับเป็นปีศาจร้ายที่จิตใจเต็มไปด้วยความละอาย ความรักทำให้ แพดเดรอะ ควบคุมตัวเองไม่ได้ทุกครั้งที่พบหน้าลูกเลี้ยงของตนเอง ดังตัวอย่างที่ แพดเดรอะ สาราภาพความรู้สึกนี้กับ เอนอน แม่ม่มของตนเอง

Phèdre : Tu vas ouïr le comble des horreurs.

J'aime ... A ce nom fatal, je tremble, je frissonne,
J'aime ...

Oenone : Qui ?

Phèdre : Tu connais ce fils de l'Amazone,

Ce prince si longtemps par moi-même opprimé.

Oenone : Hippolyte ? Grands Dieux ! (*Phèdre*, 1993, acte I, scène III).

ความรักผิดบาปที่ยากเกินจะต้านทานทำให้ แฟดเดรอะ ตาบอดพร่ามัวเมื่อ
เจอหน้า ฮิปโปลิท

Phèdre : N'allons point plus avant. Demeurons, Chère Oenone.

Je ne me soutiens plus : ma force m'abandonne.
Mes yeux sont éblouis du jour que je revoi,
Et mes genoux tremblants se dérobent sous moi.
Hélas ! (*Phèdre* 1993, *Ibid*).

หรือ

Phèdre : Mon mal vient de plus loin. A peine au fils d'Egée

Sous les lois de l'hymen je m'étais engagée,
Mon repos, mon bonheur semblait être affermi ;
Athènes me montra mon superbe ennemi.
Je le vis, je rougis, je pâlis à sa vue ;
Un trouble s'éleva dans mon âme éperdue ;
Mes yeux ne voyaient plus, je ne pouvais parler ;

(*Phèdre* 1993, *Ibid*).

ความรักทำให้ แฟดเดรอะ หลงลืมศีลธรรมจรรยาที่ดี ผลอกกระทำสิ่งที่ผิด
ต่อชีวิตตนเองและผู้อื่น โดยเฉพาะกับ ฮิปโปลิท โดยการวางแผนของแม่มนให้
แฟดเดรอะ กล่าวหา ฮิปโปลิท ว่าต้องการมีความสัมพันธ์กับเธอ จนทำให้ เตเซ

โกรธและลงโทษลูกของตนเองจนนำไปสู่ความตายในเวลาต่อมา ตัวละครเอกในเรื่อง แพดเดรอะ จึงไม่สมหวังด้านความรักและเป็นรักที่ผิดบาปต่อการกระทำของตนเอง

“ลักษณะเด่นโดยทั่วไปของบทละครโศกนาฏกรรมของราซีน คือความรักที่ไม่สมปรารถนาของคูรัก ตัวละครรู้สึกผิดต่อการกระทำของตนเอง ไม่สามารถพบรักที่สมปรารถนาดังหวัง และต้องแสดงความรู้สึกออกมาอย่างรุนแรง ทั้ง ๓ อย่างนี้คือลักษณะเด่นของการประพันธ์บทละครโศกนาฏกรรมของราซีน แพดเดรอะเป็นตัวอย่างที่เหมาะกับแบบของตัวละครที่สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะสำคัญ ๓ ประการนี้ทั้ง ๆ ที่รู้ว่าเป็นรักผิดบาป แต่แพดเดรอะก็หลงรักฮิบโปลิทซึ่งเป็นลูกเลี้ยงของตนเอง หากกล่าวตามความเป็นจริงแล้ว ในแง่ของกฎหมาย แพดเดรอะไม่ได้ทำผิดแต่อย่างใด เพราะแพดเดรอะเพียงแค่มีความรู้สึกหลงรักลูกเลี้ยงของตนเองเท่านั้น ยังไม่ได้มีความสัมพันธ์ลึกซึ้งซึ่งมากไปกว่านั้น นอกจากนั้น เมื่อตอนที่แพดเดรอะสารภาพรักต่อฮิบโปลิทก็เป็นเพราะแพดเดรอะเชื่อว่าเขาได้เสียชีวิตไปแล้ว แต่ในทางกลับกัน หากพิจารณาด้านความรู้สึก แพดเดรอะก็ไม่ต่างอะไรกับปีศาจที่ความรักผิดบาปนี้สร้างความอับอายให้เป็นอย่างยิ่ง” (A. Couprie, 1995, pp. 27-28)

R. Horville ได้แสดงความเห็นเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

“สิ่งที่ทำลายล้างตัวละครของราซีนนั่นก็คือความขัดแย้งระหว่างความดีและความเห็นแก่ตัว ระหว่างความรู้สึกส่วนตัวที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความปรารถนาอย่างแรงกล้า และกฎเกณฑ์ ขนบจารีตทางศีลธรรมจรรยาที่ดั่งามของสังคมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของเหตุผล ความรู้สึกขัดแย้งกันนี้เกิดขึ้นอย่างชัดเจนกับแพดเดรอะซึ่งความปรารถนาของตนเองนำไปพาให้ไปหลงรักฮิบโปลิท ในขณะที่เหตุผลและความรู้สึกผิดจากการกระทำในครั้งนี้ตั้งให้แพดเดรอะออกจากลูกเลี้ยง” (R. Horville, 1988, p. 56)

เมื่อตัวละครของราซีนต้องเผชิญกับโชคชะตาฟ้าลิขิตที่มีอาจชัดขึ้น รวมถึงอุปสรรคทางความรักที่เป็นสิ่งต้องห้ามและเป็นไปไม่ได้ ตัวละครโศกนาฏกรรมของราซีนจึงต้องจมปลักอยู่กับความสิ้นหวังและความเจ็บปวด ในท้ายที่สุดก็ต้องหนีอุปสรรคด้วยความตาย คำพูดของตัวละครโศกนาฏกรรมของราซีนแสดงให้เห็นถึงความอ่อนแอและอ่อนล้าต่อชะตาชีวิต

Phèdre : Noble et brillant auteur d'une triste famille,
 Toi, dont ma mère osait se vanter d'être fille,
 Qui peut-être rougis d'un trouble où tu me vois,
 Soleil, je te viens voir pour la dernière fois.

(*Phèdre* 1993, act. 1, scène III).

บทสรุป

บทละครเรื่อง แพลดเดรอะ เป็นละครโศกนาฏกรรมที่ราซีนได้นำเสนอรักสามเฒ่าที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดและทรมานอย่างแสนสาหัสของตัวละคร และในท้ายที่สุด ความตายเป็นหนทางเดียวที่ทำให้ตัวละครหลุดพ้นจากบ่วงพันธนาการ ราซีนได้สร้างความรักให้เกิดขึ้นระหว่างคนในครอบครัว ซึ่งเป็นความรักที่เป็นไปไม่ได้และไม่เป็นที่ยอมรับ แพลดเดรอะ จึงเป็นตัวละครเอกต้องทุกข์ทรมานเพราะต้องเก็บงำความรักนี้ไว้ ราซีนได้สร้าง แพลดเดรอะ ให้เป็นตัวละครที่มีลักษณะที่โดดเด่นและมีจิตใจที่ซับซ้อนมากที่สุดตัวละครหนึ่ง แพลดเดรอะ ต้องต่อสู้กับความในใจที่ขัดแย้งกันอย่างมากระหว่างความสุขส่วนตัว และคุณธรรม จริยธรรมอันดีของสังคมระหว่างความรัก และเกียรติยศชื่อเสียงของตนเองและวงศ์ตระกูล ด้วยเหตุนี้ แพลดเดรอะ จึงเป็นตัวละครที่มีความอ่อนไหวทางอารมณ์ และควบคุมความปรารถนาของตนเองไม่ได้ ความรักของนางเปรียบเสมือนกับโรคภัยที่ไม่มียาตัวไหนจะรักษาให้หายขาดได้นอกจากความตาย ความรักของ แพลดเดรอะ ที่มีต่อลูกเลี้ยงเป็นความรักที่ไม่ได้รับการตอบสนอง ชีวิตของนางจึงตกอยู่ในความสับสน ขาดสติ และท้ายที่สุดก็เชื่อในแผนการอันเลวร้ายของแม่נם ซึ่งก่อให้เกิดเป็นโศกนาฏกรรมทางความรักครั้งโหดร้ายที่สุดเรื่องหนึ่งของราซีน

รายการอ้างอิง

- Coupric, A. (1995). *La tragédie racinienne*. Paris: Hatier.
- Darcos, X. (1992). *Histoire de la littérature française*. Paris: Hachette.
- Goldmann, J. (1956). *Jean Racine*. Paris: L'Arche.
- Horville, R. (1988). *Itinéraire littéraire du XVIIe siècle*. Paris: Hatier.
- Lagarde, A. et Michaud, L. (1965). *XVIIe siècle*. Paris: Bordas.
- Mallet, J. D. (2001). *La tragédie et la comédie*. Paris: Hatier.
- Phèdre*, sans date, Paris: Larousse.
- Ryngaert, J. P. (1992). *Introduction à l'analyse du théâtre*. Paris: Bordas.
- Truchet, J. (1975). *La tragédie classique en France*. Paris: Presse universitaire de France.
- Ubersfeld, A. (1996). *Lire le theater I*. Paris: Belin.